

EROL AKYAVAŞ İKONAKLASTLAR İÇİN ÜRETTİĞİ İKONLARI ANLATIYOR

SEMİH KAPLANOĞLU

“İkonoklast’lar için ikonlar”ın hareket noktası neydi?

Hareket noktası, benim nümizmatige olan merakım. Ancak öyle ciddi değil. megadrahmiler filan değil de, böyle yırtık pırtık paralara merakım vardır. O paralara zaman zaman bakarım. O sikkelerin üzerindeki portrelerden çıktı bu iş..

O portrelerin yani o yüzlerin sizi harekete geçirmesindeki işleyiş neydi?

Para, bir hükmetme bir egemenlik sembolü. Bir değer birimi ve bir de bu parayı bastıran adam için kendisinin en azından vazgeçilmez, belki de ölümsüzlük ve mutlakliyetinin, umudunun bir nişanı, bir simgesi. O adam çok emin, hem tebası üzerindeki, hem çağı üzerindeki önemini vurguluyor. Hem de kendi yüzünü bir meta haline getiriyor. Bu yoldan da bir nevi ölümsüzlüğü umuyor. Tabii aradan az bir zaman geçtikten sonra hele kosmos ölçüsünde bir an geçtikten sonra bütün bunların ne kadar absürd olduğu hemen ortaya çıkıyor. Aslında para enteresan bir şey. İnsanın parası nasıl olur, devlete ait bir takım kâğıt parçalarını belli bir süre cebinde tutuyor, sonra onu veriyor, Semih bana veriyor, on dakika sonra ben Belgin’e veriyorum,

Erol Akyavaş 7 Kasım’da Leningrad Hermitage’da “İkonoklast’lar İçin İkonlar” adlı bir sergi açıyor. Sanatçı, eski paraların üzerindeki suretleri kat kat pleksiglas yüzeylere aktarıırken, zamanın izlerini, çizgilerini, oyuklarını da işlerine eklemiştir. Böylece bir zamanların tiranlarını, bugüne taşırken aradaki zamanı, başka “ikonları” da su yüzüne çıkarıyor. Bu söyleşide sanatçıya sergiyi oluşturan işleri ve oluşma süreçlerini sorduk

rum, o ona veriyor falan filan... Yani hakiki manada insan kendi vücuduna bile sahip değilken... Bizatihi sana ait hiçbir şey yok iken. Para nasıl senin oluyor, anlamıyorum. Bunu merak ediyorum. Mülkiyet olarak da sana ait değil. Basana, devlete ait olan bir şey. Vehbi Koç’un parası var denir. Hayır Vehbi Koç’un parası yok. Vehbi Koç belli bir miktara belli bir zaman dilimi içinde kullanma hakkına sahip. Ki o zaman da çok kısa. Hatta kargalar bile zaman yüzünden bizlerden çok şanslı. Bir

de tabi bu kadar kaygan, bu kadar soyut bir şeyin üstüne kendi resmini bastırıp bu yönden bir şey elde etmeyi ummanın daha da büyük bir trajedisi var. Bir de o yüzlerin eskimişliği, mıncık mıncık olmuşluğu... Mesela ikibin yıllık bir drahmiyi tutuyorsun elinde. Düşünüyorsun, kıyametler koptu bunun için. Benim için ise sadece olsa olsa çok nisbi bir estetik tarihi değeri var. Ama hiçbir gücü yok. Bütün paraların hiçbir şeyi yok. Ben onlara “şey” gibi baktım. Bir nevi böyle büyü sembolleri gibi.

Bunlara bir zamanlar çok itikad edilmiş, çok bel bağlanmış. Sonra onların yerine başkaları gelmiş onlara bel bağlanmış. O paraların ezginliği, bitkinliği... Hepsi birşeyler söyledi bana. Ben de hiç hayatımda yapmadığım bir tür iş yaptım. Yani sikkedeki yüzler bahane oldu başka şeyleri söylemek için.

Burada demek ki tarih görünüşünüz veya altını çizdiğiniz bir düşünsel tavır var? Var mı?

Gayet tabi var. Yalnız burada paradan çok beni paranın üstündeki kişi ilgilendiriyor. Bugün adını sanını bilmediğimiz o adam. O surat zamanında bir ikonu. “İkonoklastlar İçin İkonlar” da bura-

Erol Akyavaş ikonlarını bugün bir ikonaklzm yaşadığına inandığı Sovyetler Birliği'nde sergileyecek ilk kez

dan geldi. Bu adamlar hiç değilse ikona olduklarına çok kani idiler. Çünkü kendi kendilerini ikona yaptılar. Hâlâ Türkiye'de de dünyada da devam ediyor bu ikona üretme işi. Hergün her toplum böyle ikonalar üretmeyi şakır şakır sürdürüyor.

Şimdi bütün sanat hayatınızı düşünürsek büyük anlamda başından beri bu işlerin yani şu son serginin, kendi literatürünüzde

gönderme yaptığı işler var mı? Bu işlerin geçmişte ipuçları var mı?

Var. (Yani liste var diyor da). Şu yönden var. Aslında bu sergiyi böyle düşünmemiştik.. Maalesef ben, bazı işleri o uzun yolculuğa gönderme rizikosunu göze alamadım. İki yıl önce Aya İrini'de sergilediğim işlerle bu işlerin elbette yakın ilişkisi var. Ve başlangıçta bunların tümünü bir arada Rusya'da sergilemeyi düşünmüştüm. Şimdi

onlarla beraber bunları mütalaa etmek istemişim. O vakit çok daha başka bir şey oluyordu, olacaktı. Fakat bunları hep beraber Rusya'ya göndermek meselesini gözüm yemedi. Nasıl gideceğini, nasıl döneceğini Allah bilir... Çingene çalıyor Kürt oynuyor Rusya'da şu ara. O yüzden anlamını biraz kaybetti bu sergi. Aya İrini'dekiler bu yaptığımız ikonların tam tersi bir şeyi anlatıyordu. İkonasızlığın kalıcı-

"Bu ikonlarda zamanın izlerinin yanısıra aradaki dönemleri ve başka ikonları da kat kat görebiliyorsunuz."

lığını sembolize ediyordu. İdol dışı üç ana kavramdı, inançtı orada anlatılan. Onlardan ayrı, beni ilgilendiren diğer bir şey de Taoizm'dir. Düşündüm, belli başlı altı tane inanç sistemiyle ilgili bir seri iş yapayım dedim. Onlar böyle bir çember yapsın, bu ikonoklast ikonlarını da yere koyalım. Fiziki olarak yere koyalım. Onlar yerden hafif ışıkla, kör bir ışıkla aydınlan-sın. Bu ikisinin açık çelişkisinin hikâyesini anlatmak istedim. Şimdi ötekiler olmayınca, ötekilerin seyahat rizikosunu göze alamayınca bu mesele oluşamadı. İyisi mi onlar kalsın dedik. İnsanoğlunun insana bağlı yaptığı ikonların, ikonasızlığı, çağlar dışı inanç kavramlarının herşeye rağmen kalıcılığı.. Böyle bir diyalektiği olacaktı, ikisi arasında böyle bir alışveriş olacaktı, olmadı. İkonaklastlar için İkon'lar kaldı sadece. Yani dinsizler için din, cahillere kitap, körlere renk bilgisi dersi.. Severim böyle şeyleri.. O yüzden o "İkonaklastlar için İkonlar" konusu bilhassa ikona üzerine bir geçmişi olan bir memlekette ilginç bir kavram. Bir de Rus'lar şu anda yeni bir ikonaklastizm yaratma peşindedir. Yani şu ara Rusya yeni bir ikonaklastik devre geçiyor. Eh dedik, bizim işler, oraya denk düşebilir.

İşlerdeki bu çok katmanlılık neye denk düşüyor. Üst üste yığılmış yüzeyler, yüzeyleri birbirine bağlayan semboller, en altta da suretler... Çok eklemli, çok okunabilir bir yapı..

İşte beni çeken şeylerden biri de o. Yani şimdi sorduklarınızda bir sürü nokta var. Ashında canalcı şeyler bunlar. Ben Hurufilikle de ilgiliyim. Harften gelen Hurufi. Yazı yani, sözün şekle dönüşünü simgeleyen harf beni her zaman ilgilendirdi. Çok sonraları çok daha yaşımız başımız ilerledikten sonra Hurufilikle ve Batını düşünce akımlarıyla daha akıllıca, daha bilinçli ilgilendim. İnceleyince bu çok eskiden gelen ilgimin bazı anahtarlarını buldum. Beni harfin grafiği kadar simgesel değeri ilgilendirdi elbet. Bir yerde sembollerle iletişim kuruyoruz. Bunların simgesel değerleri ve bu değerlerin değersizliği

Akyavaş ikonlarında bir sürü ritüelistik ilişkiyi birarada kullanıyor

beni ilgilendiriyor. Tabi ben bilimsel bir adam değilim bunların çoğunun da kesin nedenlerini bilmek istemem. Bir de "ikona olduğunu zannedenlerin" zaman içinde katmanlaşması da beni ilgilendirdi. Ve bunların hepsini birarada görelim dedim.

O yüzlere ait, o suretlere ait konuşmuş ve bugün de bir oranda tersine dönüşerek devam eden o mekanizma tüm hızıyla bugün de yaşanıyor. Mesela, kimi sanat eserleri de bugün ikon. Yani burada ironik bir paradoks yok mu? Ayrıca aynı şeyin üzerinde, aynı katmanların arasında doğunun kendine özgü bir takım işaretleri, labirentleri, büyü işaretleri var. Peki o işaretlere yaklaşımınızda da aynı ironi oluşuyor mu? Öyle bir şey de var mı?

Hayır yok. Ama bence işin nüansı o. Çünkü bir grup ya da gruplar ya da bir devir onu haki-katen ikona yapmış. Ona desenler attırmış. Roma mabetlerinde kırık

kollar, bacaklar vs. getirilip, önüne bırakılmış. Mesela bugün bile Mer-yem Ana'ya koltuk değneklerini bırakıyorlar.. Orada büyü, maji, sihir, itikat hepsi birarada yaşanıyor. Onun bir şiiri var. Bilinmeyen bir seri ritüelistik ilişki var. O ilişkilerin tercümesi elbet imkânsız. Belki o tadı bir yerde yakalamak olabilir.

Bu işler bir de kaideye ihtiyaç duydu galiba?

Biraz da uğraştırdı bu anlamda. Bu ihtiyaç çok fonksiyonel nedenlerle ortaya çıktı. Katmanlardaki kazıntıların hepsinin görülebilmesi için ışığın belli bir açıdan gelmesi gerekiyordu. Dolayısıyla bu standlar ortaya çıktı. Bu haliyle de Ortodoks ikonlara gönderme yapmış oldu. Yani, sahte ikonaya da sahte stand lazım. Üstüne taşlar, pırlantalar koyduk. Hepsi plastiktir. Ama sahici gibi durur. Şeylerin sahteliği ve sahteliğin gerçekten kılpayıyla ayrılması.

Teşekkür ederim.